

Kritisk Debat 15 år

Skrevet af: **Jan Helbak** | Offentliggjort: 15. februar 2019

Kritisk Debat kan med dette februar-nummer fejre sit 15 års jubilæum. Vi synes selv, det er meget godt gået, selv om tidsskriftet på intet tidspunkt har været i nærheden af rampelyset endsige opnået vidtrækkende betydning i den løbende politiske debat. Ikke desto mindre har vi holdt ved med en vis effekt og rækkevidde og derfor denne korte leder om vores egen verden.

Vejen fra de første tanker om et tidsskrift til den første udgivelse var kort. To faktorer spillede en afgørende rolle for beslutningen. Med Nyrupregeringens forsmædelige nederlag i 2001 og hele venstrefløjens inklusive Socialdemokratiets orienteringsbesvær stod det os mere eller mindre klart, at deres samfundskritiske grundlag var slidt ned gennem næsten 25 års uafbrudt defensiv kamp for at redde velfærdsstaten og den samfundsforståelse, der lå bag. Begreberne blev stadigt anvendt, ikke længere som knivskarpe redskaber til at analysere og fortolke verden, men i højere grad som signalmarkører og ekkolod tynget af indre sterilitet. Hele den gamle referencegeometri, som tidligere havde givet mening, eksisterede ikke længere, fandt vi. Kun få gad høre om imperialisme, antiimperialistisk befrielseskamp, klassekampens op og nedture, selvorganisering, rådsrepublik versus parlamentarisme, reformisme og revolution, videnskabelig socialisme, og endnu færre gad øde tiden bort i Marx exegese. Keynes blev i øvrigt også opfattet som en død hund, om end hans samfundsanalyse måske er ved at få en renæssance.

Det bringer mig over til den anden faktor. Danmark blev som de fleste andre vestlige lande oversvømmet med eufemismer (eks. "borgeren i centrum", "borgerens frie valg", "enartet behandling" og mere i den dur) for magtcentralisering, privatisering, individualisering, angreb på de kollektive overenskomster, mistænkeliggørelse af kollektive løsninger på kollektive problemer. Det private erhvervsliv og dets grundlæggende funktionsmåde - markedet som idealtipe for individernes fri ret - blev gjort til sakrosankt målestok for alle mellem menneskelige forhold, og det borgerlige demokrati tog navneforandring til det liberale demokrati. Intet over. Intet ved siden af. Alt under.

Kort og godt stod vi og så på en kompasnål, der svingede helt vildt og uregerligt, og vi kunne ikke finde ud af, hvor vi skulle sætte ind og hvordan. For hver gang vi indenfor centrum-venstre tog tilløb, skulle vi først rydde vildnisset af eufemismer af vejen, hvilket er brydsomt, som de fleste nok har erfaret, og når vi kom til de egentlige slagpunkter, var vi så udmattede, at det sjældent blev til mere end protest.

Konklusionen på alle vores overvejelser blev, at vi ville starte et net-baseret tidsskrift. Vi udelukkede enhver ambition om at udvikle det til papirformat, og vi afstod bevidst fra at bygge det op på en økonomi, der krævede mange kræfter for at blive vedligeholdt. Eller med andre ord rakte vores ambitioner til en beskedent tilværelse indenfor det politiske landskab, der defineres som centrum-venstre. Vores udgangspunkt skulle være: *kampen om definitionsmagten*. Den første store artikel fik den overskrift, og vi forestillede os denne kamp som en åben, kritisk debat. Deraf navnet på tidsskriftet.

Vi var fra første færd også helt på det rene med, at tidsskriftet skulle være kemisk rensset for enhver form for sekterisme, herunder adfærd og diskurs. Som vi sagde det dengang: "Kritisk Debat må aldrig blive et menighedsblad". Det skal være åbent for alle, der vil diskutere på urban facon. Stråmændenes regimenter skulle pensioneres. Sproget skulle være rimeligt, så skribenter følte lyst til at diskutere de mange store og små spørgsmål med hinanden i Kritisk Debat.

Sådan kom det ikke til at gå. Jo, vi har holdt stilen, hvad angår sekterismeresistens og hævde af et sobert sprog. Men endnu er det ikke lykkedes at blive det organ, hvor folk indenfor centrum-venstre diskuterer med hinanden. En virkelig svaghed nødvendigheden taget i betragtning. Vi har fremmet kritikken, men desværre endnu ikke debatten.

Vi er til dels selv skyld i fraværet af en dynamisk debat i tidsskriftet. Vi har på intet tidspunkt været udstyret med de ambitioner og den energi, der skal til for at nå bredt ud og gøre tidsskriftet til magnet for den brede debat. Måske kan det beklages, men det ændrer ikke stort, og vi har på redaktionen slået os til tåls med at være det tidsskrift, hvor mange vidt forskellige skribenter kan få deres artikler om vidt forskellige temaer bragt - for så vidt vores formkrav overholdes. En del er blevet afvist gennem årene med henvisning til formkravene, men langt de fleste skribenter har indstillet kalibreringen, så den passer.

På vores egen bedagede måde har vi dog gennem årene forsøgt at lægge op til lidt debat og overvinde kløften mellem traditionel tidsskriftsvirksomhed og at indgå i den dagsaktuelle debat. Som en udløber af den første titel "Kampen om definitionsmagten" vedtog vi at oprette en klumme under overskriften "Månedens begreb". Læsertallet måned for måned var ikke prangende, så efter nogle år, besluttede redaktionen at lukke klummen. Efterfølgende har vi erfaret, at det er nogle af de mest læste artikler og med længst holdbarhed. Vi overvejer en genoptagelse. Måske er klummen mere tiltrængt i dag end for ti år siden.

Turen kom så til at lancere en kommentar hver mandag året igennem. Den beslutning er vi glade for, og den bliver ikke ændret. Kommentarerne læses af en del, og vi mener selv at bidrage med skæve vinkler på aktuelle temaer, hvor mainstream ellers har lukket for debat.

Selvfølgelig har vi i redaktionen også drøftet anvendelse af Facebook, blogs og løbende kommentarmuligheder etc. Hver gang diskussionen har været på dagsordenen, er mulighederne blevet forkastet. Kritisk Debat er og bliver et tidsskrift og ikke en løbende menings- og debatmaskine, hvor man ikke skal gøres sig umage for at få sine artikler optaget. Vi har nok også vores tvivl om, hvor meget de forskellige it-debatsites bidrager til at få klaret begreberne og indsat dem i sammenhænge, så de bidrager til mere styr på vores omverdensforståelse og samfundskritik.

Siden vi startede i 2004, har Kritisk Debat i lighed med resten af centrum-venstre gennemløbet en

ret markant udvikling, og alligevel mener vi, at vores tidsskrifts politiske grundlag i det store og hele holder. En lidt spøjst oplevelse, at den stund flere af de partier og bevægelser, som vi har zoomet ind på, og som befinder sig indenfor rammen af centrum-venstre eller til venstre udenfor, har foretaget ikke så få kursskifter, som ingen ville have troet muligt blot nogle få år forinden. Og det er måske det, vi er mest stolte af. Vi har arbejdet i respekt for vores politiske grundlag hele vejen igennem, selv om redaktionen og dens "personaleomsætning" til tider har mindet om check in i en lufthavn. Mange unge, håbefulde, studerende har deltaget i redaktionsarbejdet og hver gang bidraget med noget nyt eller tvunget redaktionen ud i afklarende drøftelser. Men alle har de skullet videre enten til mere ambitiøse tidsskrifter eller til karrierer, der mentalt og intellektuelt suger blod - og så var der ikke plads til Kritisk Debat.

Her 15 år efter første udgivelse har verden ændret sig radikalt, og det skærper også Kritisk Debats ansvar for at tilvejebringe et brugbart rum for alle gode forsøg på verdensfortolkninger og kritik af den herskende orden. Hvor Kritisk Debat blev oprettet i en tid, hvor det liberale fantom var i offensiven og fremstod som næsten uovervindeligt, og hvor Kritisk Debat stillede sig tilfreds med rollen som drengen i "Kejserens nye klæ'r", er den liberale verdensfortælling brudt sammen og fremstår som det, den altid har været - et indædt forsvar for borgerskabets økonomiske interesser og samfundsdominans. Hverken mere eller mindre.

Men den 40 års lange borgerlige offensiv, der nu kun formår at pålægge borgerne flere byrder, forhåne kritikerne og udstøde dem, der ikke kan følge med, har ikke mere at byde på. Borgerskabet og dets teknokratiske officerskorps begår den ene graverende fejl efter den anden og har af samme grund bidraget til at frembringe et helt nyt antisystemisk fænomen, der som en tom pladsholder noget upræcist kaldes populisme. Den verdensorden, som USA stod i spidsen for efter 2. verdenskrig og gennem Den kolde Krig, begyndte så småt at gå i opløsning med Sovjets implosion. I dag findes der knapt noget, der med respekt kan kaldes en verdensorden. Alle de store magter er gerådet i åbenlys rivalisering om verdensherredømmet og hermed retten til at påføre andre lande og regioner byrder for at holde sig selv fri af kapitalismens evindelige kriser.

Uden at forfalde til simple analogier minder vores historiske situation her den 15. februar 2019 om tiden før og umiddelbart efter 1. Verdenskrig. De vante forestillinger, politiske og klasse-mæssige fronter er i opløsning - eller fortolkes i det mindste som sådan. I vanlig eurocentrisk tænke-måde erklæres arbejderklassen for en uddøende race, selv om den med udvidelsen af verdensmarkedet, vokser hastigt. De politiske teorier, der er blevet båret frem af klassekampen, lider under indre slitage og nyfortolkes i et væld af nye teorier, der næsten alle sammen tilføres præfikset "post" eller "neo", hvormed man mener at tilføre verden nogle nye og bærende begreber og kategorier til forståelse af samfundsturbulensen. Men det gør man sjældent med begreber, som kun giver mening og fylde gennem negativ afgrænsning. De faste referencepunkter - ståsteder - fortoner sig, og ikke mindst bliver forbigående politisk-økonomiske perioder, der fortrinsvis beskrives anekdotisk, ophøjet til epokale kategorier af ikonisk karakter. Som surrogater for egentlige teoretiske ståsteder. Som nye arkimediske punkter, hvorfra verden kan løftes på ny.

Denne flukstilstand lider alle klasser under i dag - og vi bruger stadig begrebet klasser som en anvendelig ordningskategori, når vi forsøger at forstå vores samfund, verdensordenen og de mange

kampe, der udkæmpes mellem de forskellige samfundsgrupper. Vi fastholder også kategorien kapitalisme om den samfundsformation, vi lever i, og som sætter grænserne for samfundenes udviklingsmuligheder. Hvorfor vi også fokuserer kritisk på de mange nye begrebsdannelser eller genbrug af gamle i nye sammenhænge, der opløser kategorien den kapitalistiske samfundsformation, klassebegrebet og klassekampene i diskursive frem- og tilbageløb eller multitudernes stormløb mod eliternes borgmure som et dikotomisk stilleben. Det gør vi, fordi det er vores ambition som i 2004 at fastholde den kritiske diskussion med det klare formål at bidrage til at styrke centrum-venstre som en politisk tiltrækkende pol i kritikken af og transformationen af kapitalismen, som, så vidt vi kan se, historisk ikke har potentiale til at sikre borgerne ordentlige og trygge livsbetingelser.

Men 2019 er ikke 2004, og Kritisk Debats opgave er unægtelig blevet vanskeligere og mere kompleks. Så kompleks, at opgaven langt overstiger vores ambitioner og forståelse af egen duelighed. Af samme grund søger vi som noget relativt nyt at opbygge samarbejdsrelationer med andre tidsskrifter, der godt nok er meget større og mere kompetente end os, men som ikke desto mindre udviser en vilje til at kaste al dogmatik og færdigsyede opfattelser til side for at fremme diskussionen og oplysningen indenfor centrum-venstre.

Vi har så småt indledt et samarbejde med Le Monde Diplomatique - både den engelske og den norske udgave, og vi søger også samarbejde med Open Democracy. Endnu tager vi de helt spæde og famlende begyndelsestrin, men kursen er lagt. Det er udfordringen, hvis de manges udogmatiske og søgende samarbejde for at komme nærmere en brugbar samfundskritik skal materialisere sig - hvis tidsskrifter af vores type seriøst skal bidrage til at genformulere det stærkt invaliderede centrum-venstre som alternativ til den borgerlige offensiv, som med krisen i 2008 indledte sin egen deroute som ideologisk, politisk og teoretisk hegemon. Borgerskabet dominerer stadig - ingen tvivl om det - men det gør det, uden at have meget andet at byde på ud i fremtiden end forringelser af de livsforhold, som står i åbenlyst modsætningsforhold til den værdioverlegenhed, der ligger i forestillingen om intet over, intet ved siden og alt under det liberale demokrati. Hvor demokrati er reduceret til valgprocedure og den politiske magtudøvelse til teknokratisk finjustering af en evighedsmaskine.

Det er i dette noget tumultariske spændingsfelt, Kritisk Debat fortsat placerer sig men nu med erkendelsen af, at vi fremover er nødt til at søge samarbejde med andre for at udvikle de kompetencer, der gør tidsskriftet berettiget til at blive læst.

Vi afstår fra at opfinde nye faciliteter. Vi forbliver et netbaseret tidsskrift, men har indledt en proces for at opbygge en ny hjemmeside med et nyt design samtidig med, vi følger det dictum, at "Rom ikke blev bygget på én dag".

Ingen jubilæumsskål uden malurt i bægeret. Der er som bekendt gået 15 år siden februar 2004, og vi er alle i redaktionen blevet 15 år ældre, hvilket ikke ville betyde det store, hvis udgangspunktet havde været, at det var folk først i 30'erne, der startede Kritisk Debat i sin tid.

Sådan forholder det sig ikke, og hvis ikke det sidste nummer af Kritisk Debat skal redigeres på geriatrisk afdeling eller på et plejecenter, som velvilligt stiller lokaler til rådighed, bliver det en standende fordring at rekruttere nye og yngre kræfter til redaktionen. Vores håb er, at flere af vores læsere og skribenter skulle få lyst til at befri Kritisk Debat for ældrebyrden. For som Sundhedsstyrelsen nu dokumenterer, lever vi godt nok længere, men ikke nødvendigvis bedre.

Tak til de mange skribenter og læsere, der har fulgt Kritisk Debat gennem årene. I har gjort vores provinsielle ambitioner til skamme.